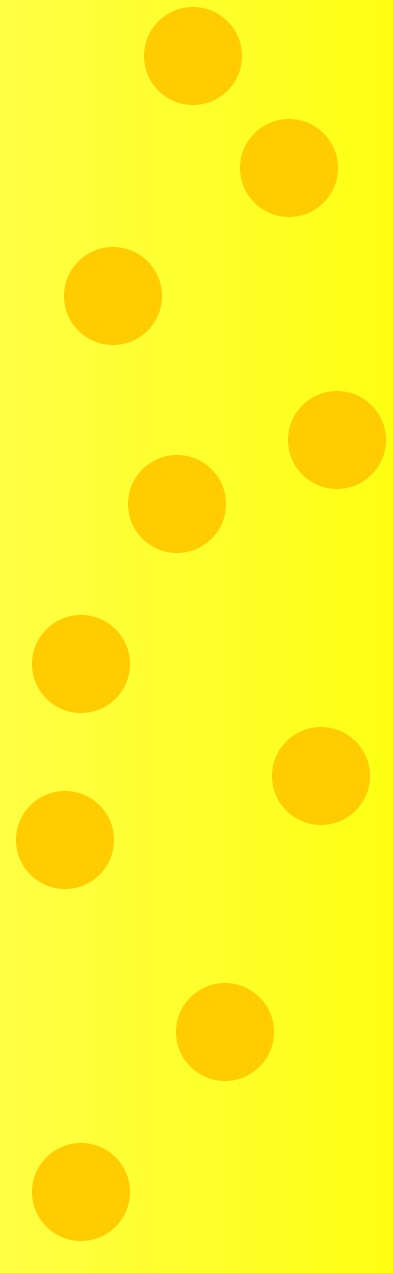

Čeleď: lipnicovité (*Poaceae*)

trávy (*Gramineae*)

Čeled': lipnicovité $\neq$ obilniny

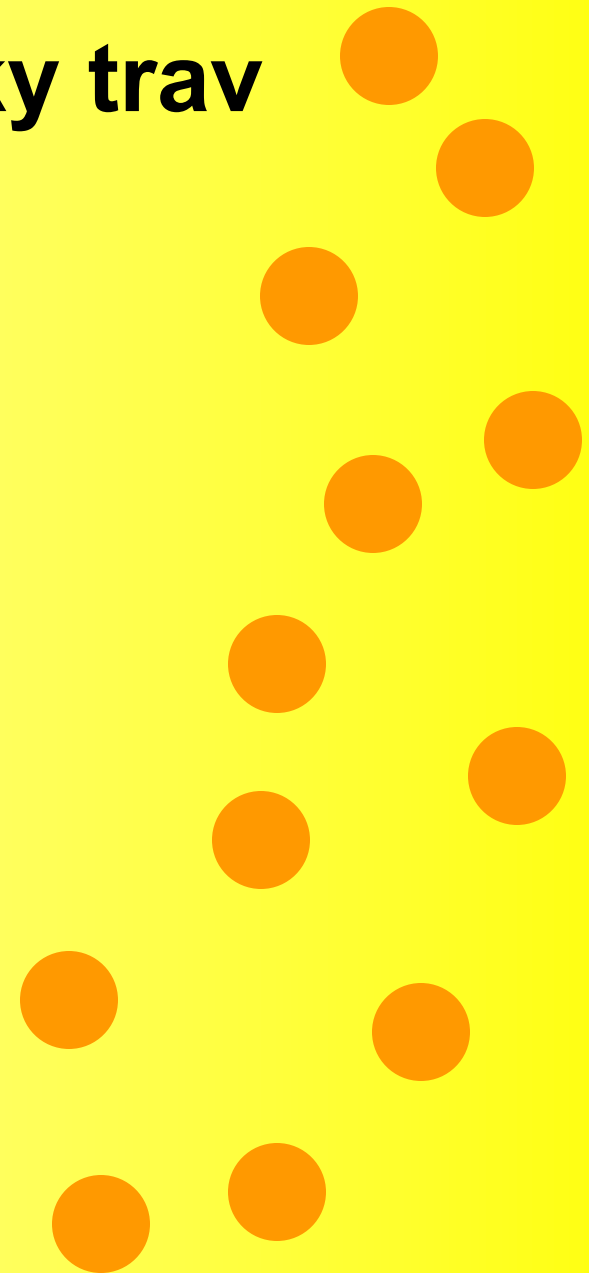

Obilniny = zemědělská skupina
pěstovaných rostliny pro plody
obsahující především **škrob**.

Z čeledí lipnicovitých, rdesnovitých
(pohanka) merlíkovitých (merlík chilský,
laskavcovitých (laskavec – Amarant)

Obiloviny = sklizené zrno

Morfologické znaky trav

Kořenová soustava

Svazčitá (sekundární homorhizie)

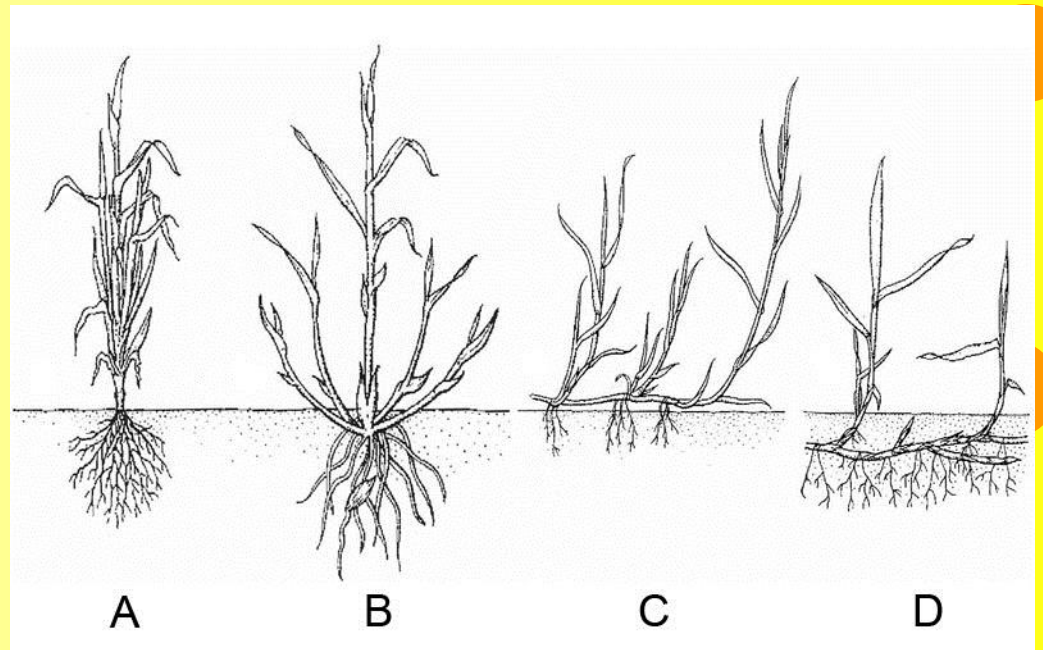
Odnožování

A – hustě trsnaté

B – volně trsnaté

**C – výběžkaté
nadzemní výběžky**

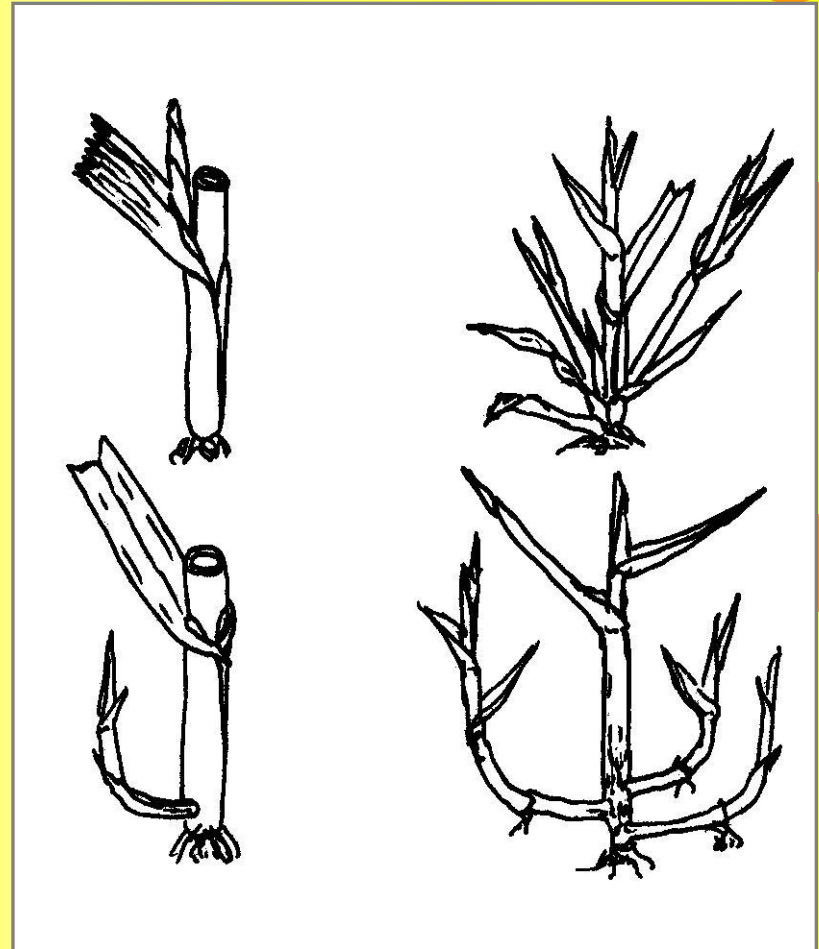
**D – výběžkaté
podzemní výběžky (oddenky)**

Odnožování

vnitropochevní

vněpochevní

Stonek - stéblo

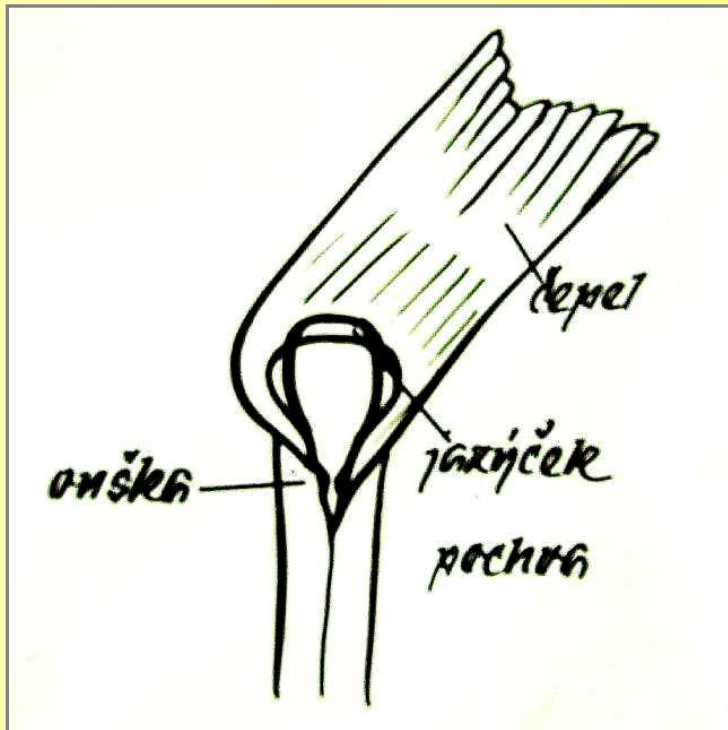
většinou dutý, někdy plný, kolénkatý

List

dvouřadé, střídavé, čárkovité, s listovou pochvou,
někdy řapíkaté,
na rozhraní pochvy a čepele často vyvinuta **ouška** a
jazyček nebo věneček brv

Květ

↓ ♀ P (2) + 2 A 3 G (3)

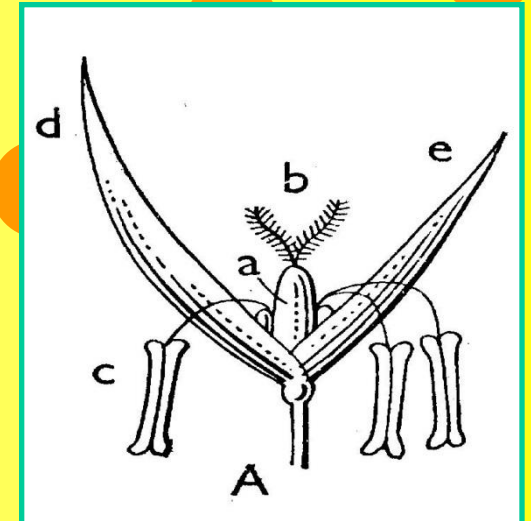
pestík (a) se 2 péřitými bliznami (b)

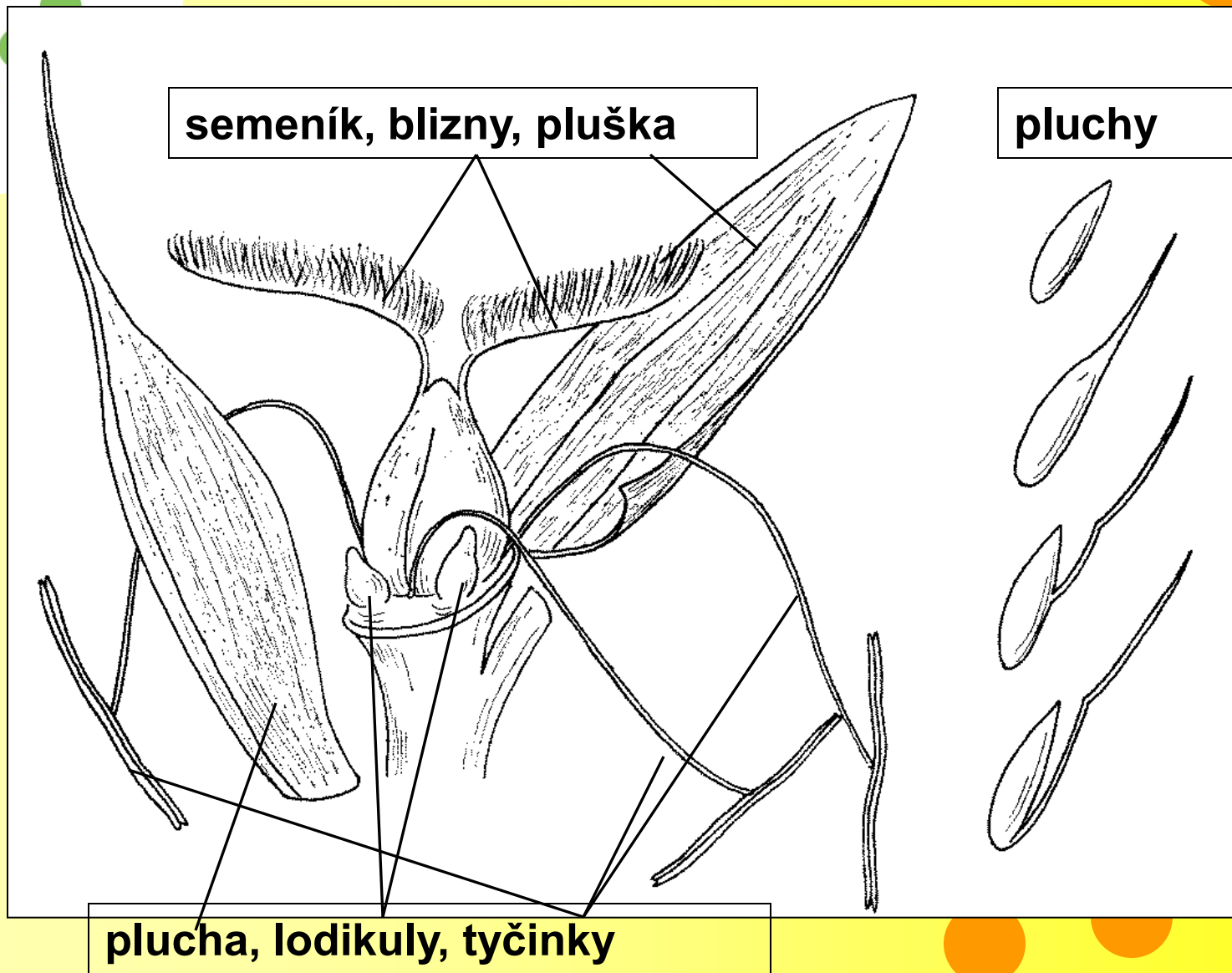
3 tyčinky s vrtivými prašníky (c)

redukované okvětí - dvoukýlná pluška (e)

a 2 pleny – lodikuly (f)

květ podepřen listenem – pluchou (d)

Květ

- květy uspořádány v **kláscích**
- jednokvětých – B
- vícekvětých – C

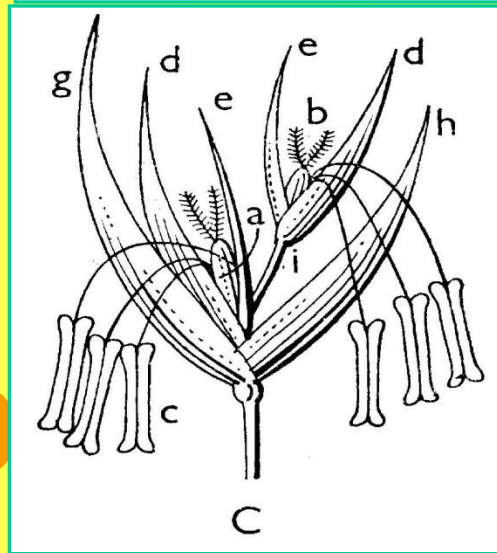
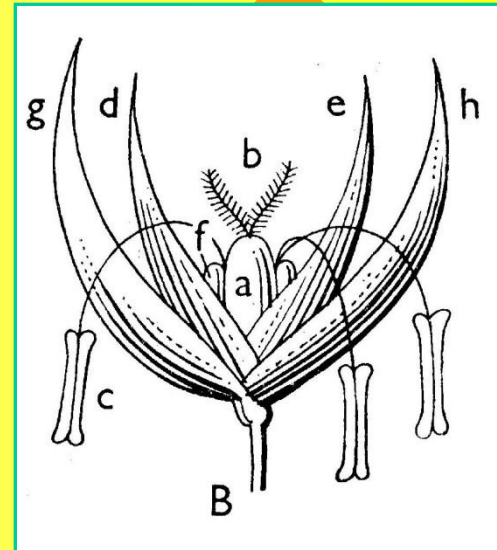
pod klásky jsou obyčejně 2
plevy(g)

pestík (a) se 2 péřitými bliznami (b)

3 tyčinky s vrtivými prašníky (c)

redukované okvětí - dvoukýlná pluška
(e) a 2 plenky – lodikuly (f)

květ podepřen listenem – pluchou (d)

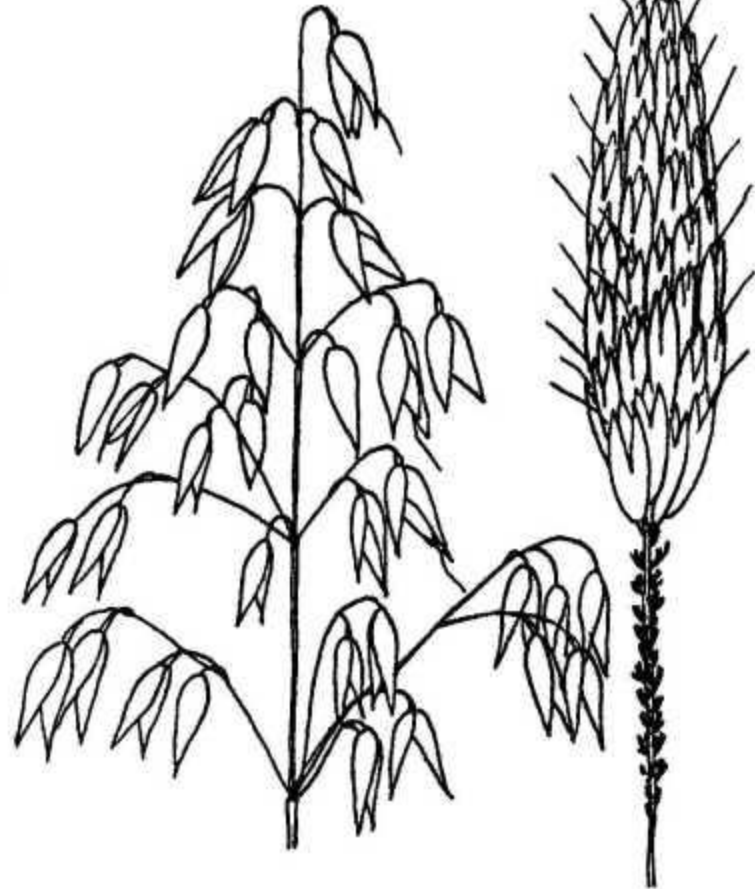

Květenství

klas

složený klas

lata

lichoklas

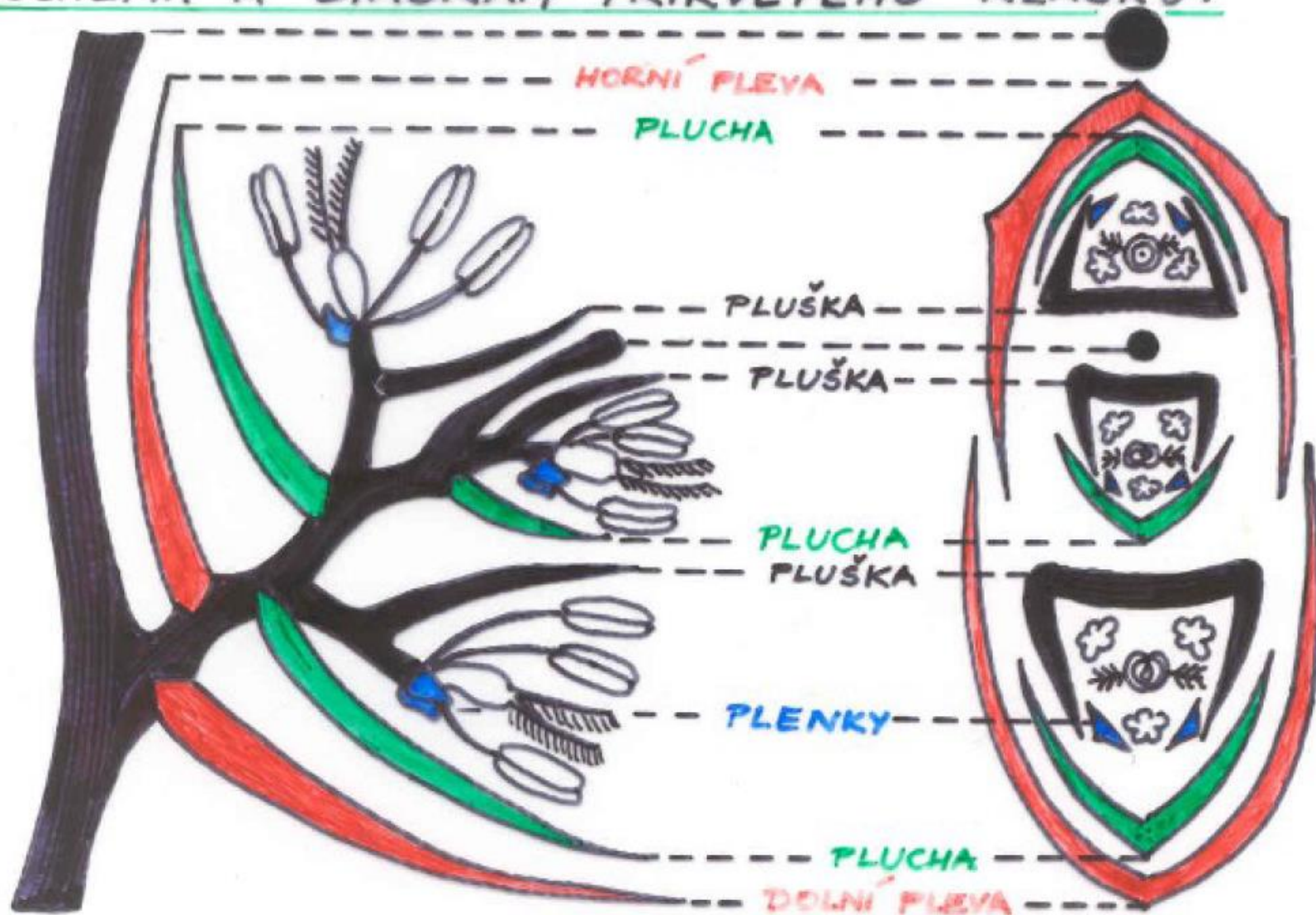

1. Zákres: klásek ovsa hluchého

1. Zákres: klásek ova hluchého (*Avena fatua*)

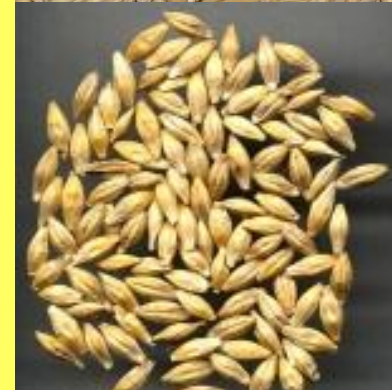
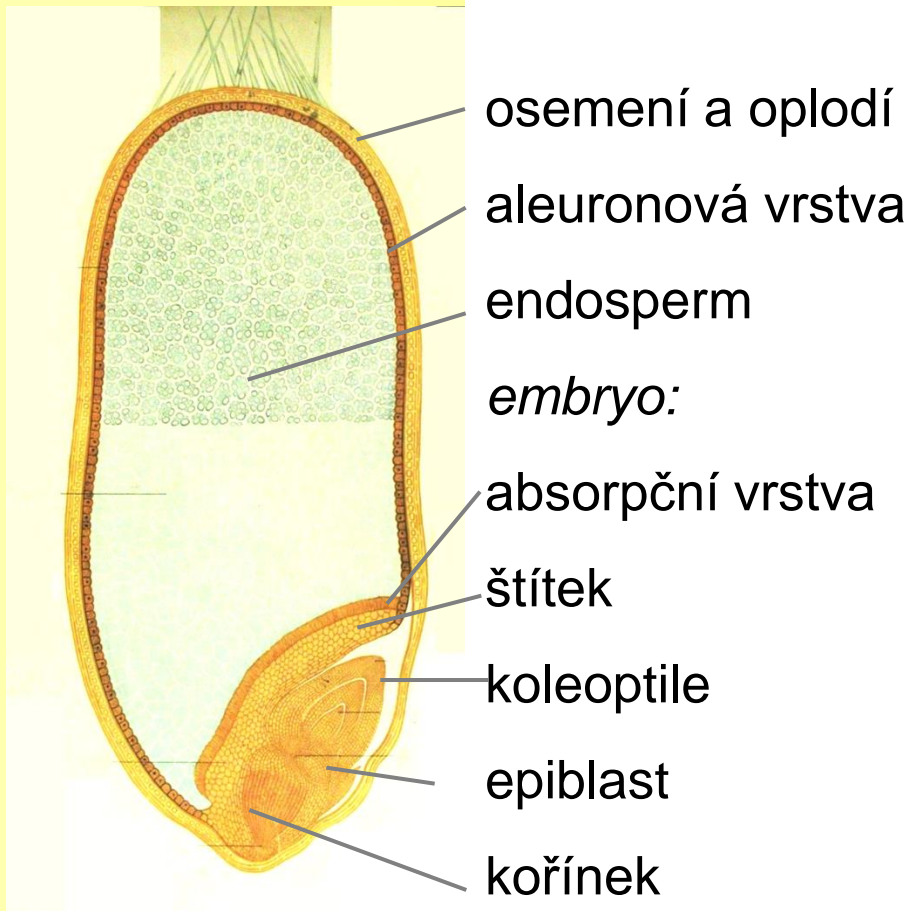
SCHÉMA A DIAGRAM TŘÍKVĚTÉHO KLÁSKU:

Plod

plody obilky nahé nebo pluchaté

Zástupci obilnin z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*)

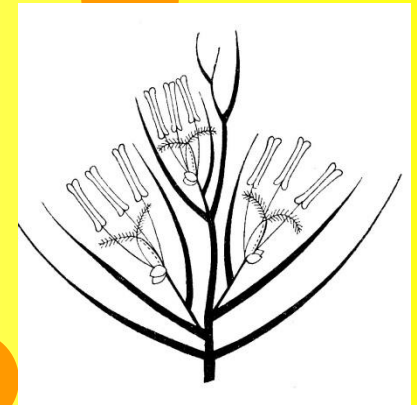

Pšenice setá (*Triticum aestivum*)

- jednoletý nebo ozimý hexaploidní druh až 1.5 m vysoký
- porost má šedomodrý nádech

- složený klas je **osinatý** nebo **bezosinný**, vzpřímený nebo nakloněný; je složen z **vícekvětých** (3-5) klásků, plodné jsou spodní 3

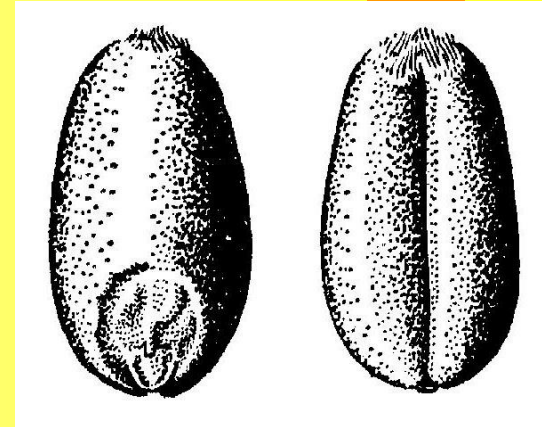
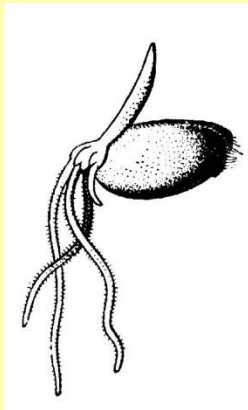

Pšenice setá (*Triticum aestivum*)

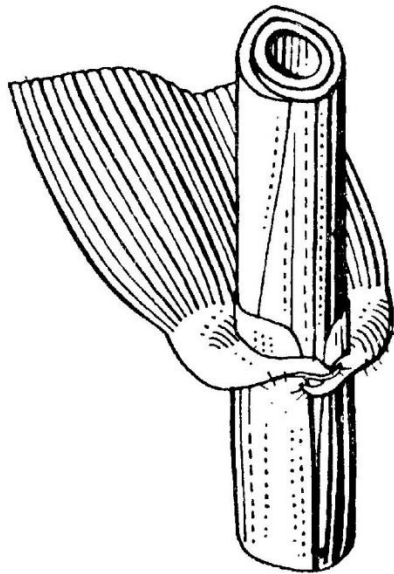
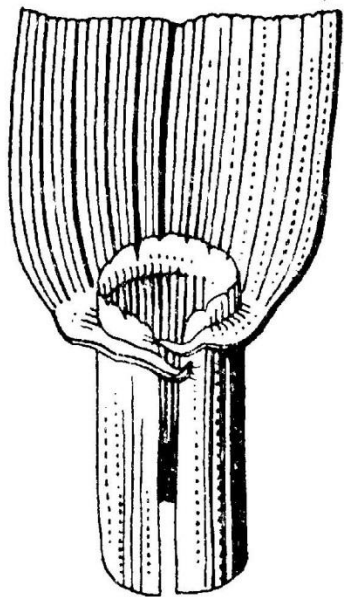
Obilka je baculatá, s hlubokou brázdou, bledožlutá, červenavá nebo červenohnědá, bez pluch

Na klíčku se vyvíjejí zpravidla 3 kořínky.

Pšenice setá (*Triticum aestivum*)

Listy mají uťatý jazýček a dlouhá, úzká ouška, obvykle posázená štětinami

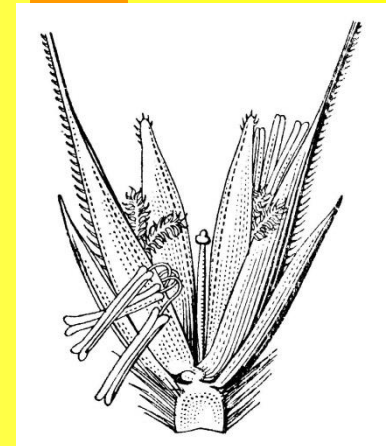

Žito seté (*Secale cereale*)

ozim, méně často jařina nebo 2-leté
trsnaté, rostlina je šedozeleně ožíněná,
obvykle pýřitá; cizosprašné

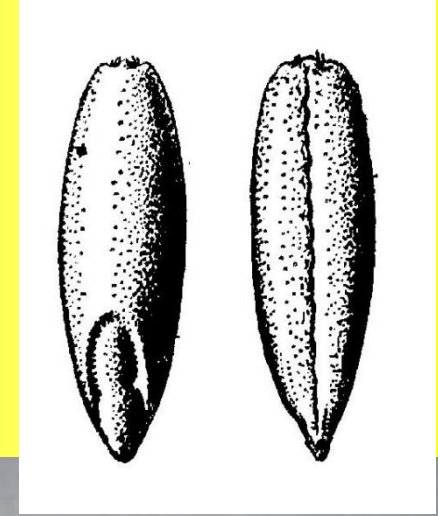
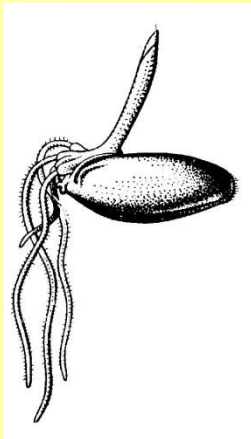
±4-hranný, za zralosti nící klas je
složený z 2-květých klásků, nevytváří
vrcholový klásek; pluchy jsou osinaté

Žito seté (*Secale cereale*)

Obilka je nahá, štíhlá, k bázi špičatá, šedo-zelená, na břišní straně s úzkou rýhou

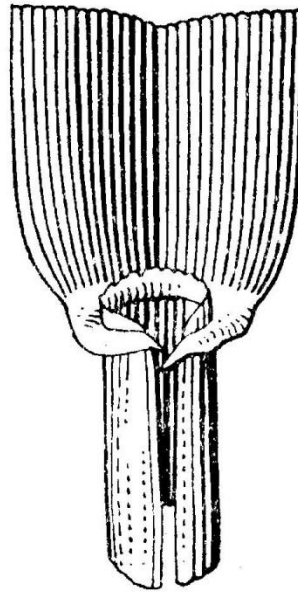
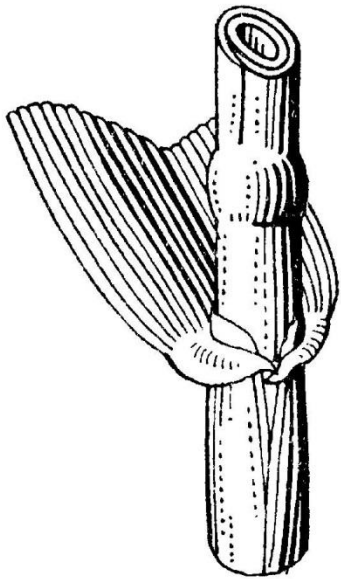
Klíček má 4 primární kořínky

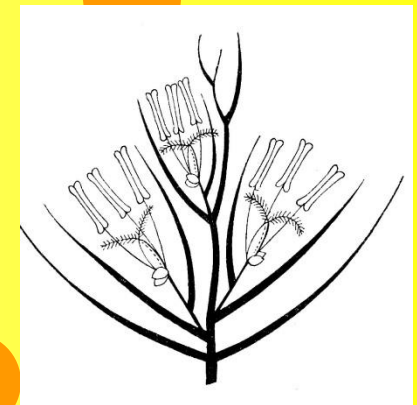
Žito seté (*Secale cereale*)

Listy mají nízký jazýček a krátká
ouška, brzo zasychají

Tritikale, žitovec (*Triticale*)

- ozimý méně často jarní mezirodový kříženec pšenice a žita
- porost má šedomodrý nádech
- složený klas je **osinatý** vzpřímený nebo nakloněný; je složen z **vícekvětých** (3) klásků,
- **Pod klasem obrvení**

Tritikale, žitovec (*Triticale*)

Obilka je protáhlá, s hlubokou brázdou, bledožlutá, červenavá nebo červenohnědá, bez pluch

pšenice   tritikale   žito

Tritikale, žitovec (*Triticale*)

Listy mají uťatý jazýček a dlouhá, úzká ouška, obvykle posázená štětinami

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

J. o. convar. víceřadý - *H. v. polystichon*

var. čtyřhranný (čtyřřadý) - *tetrastichon*

var. šestihranný (šestiřadý) – *hexastichon*

J. o. convar. dvouřadý – *H. v. distichon*

var. nící – *nutans*

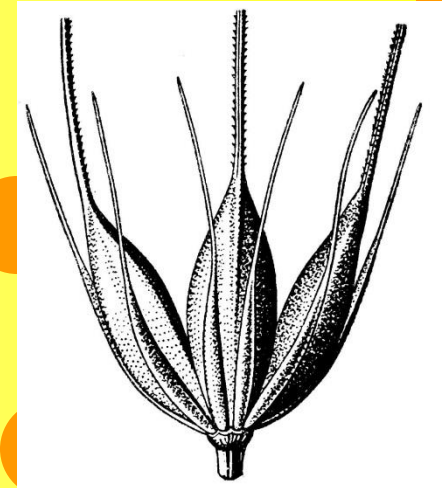
var. vzpřímený - *erectum*

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

- ozimá nebo jarní obilovina s krátkou vegetační dobou
- poměrně mělká kořenová soustava

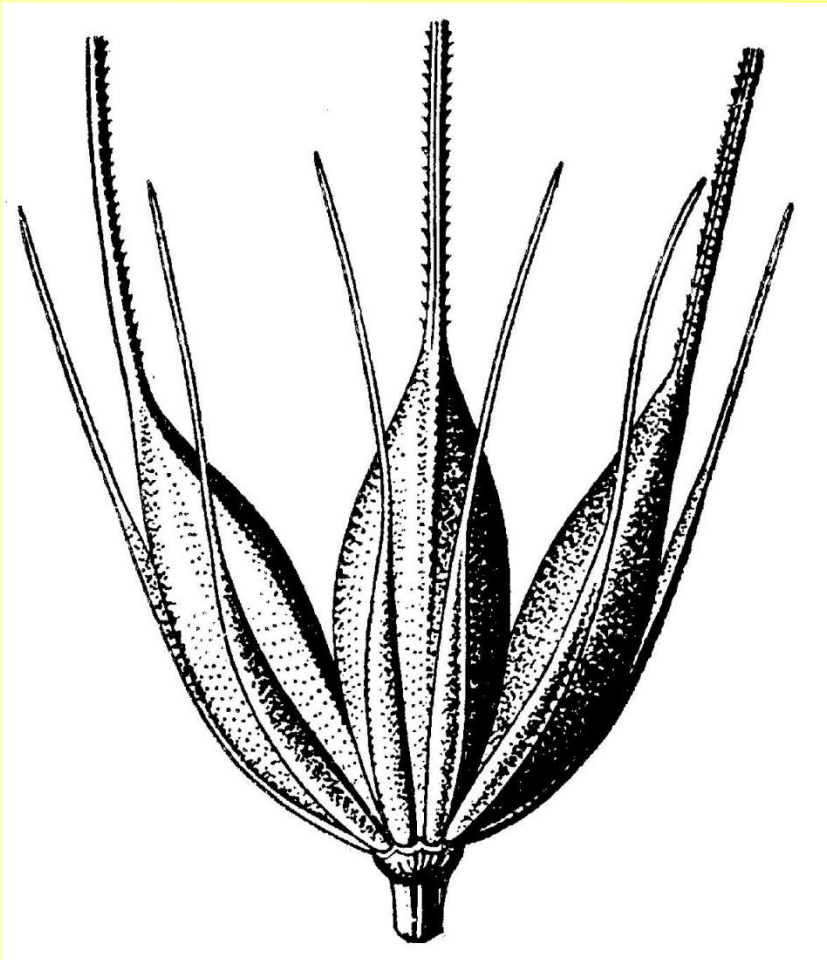
na každém článku vřetena klasu jsou 3 jednokvěté klásky; pluchy jsou dlouze osinaté

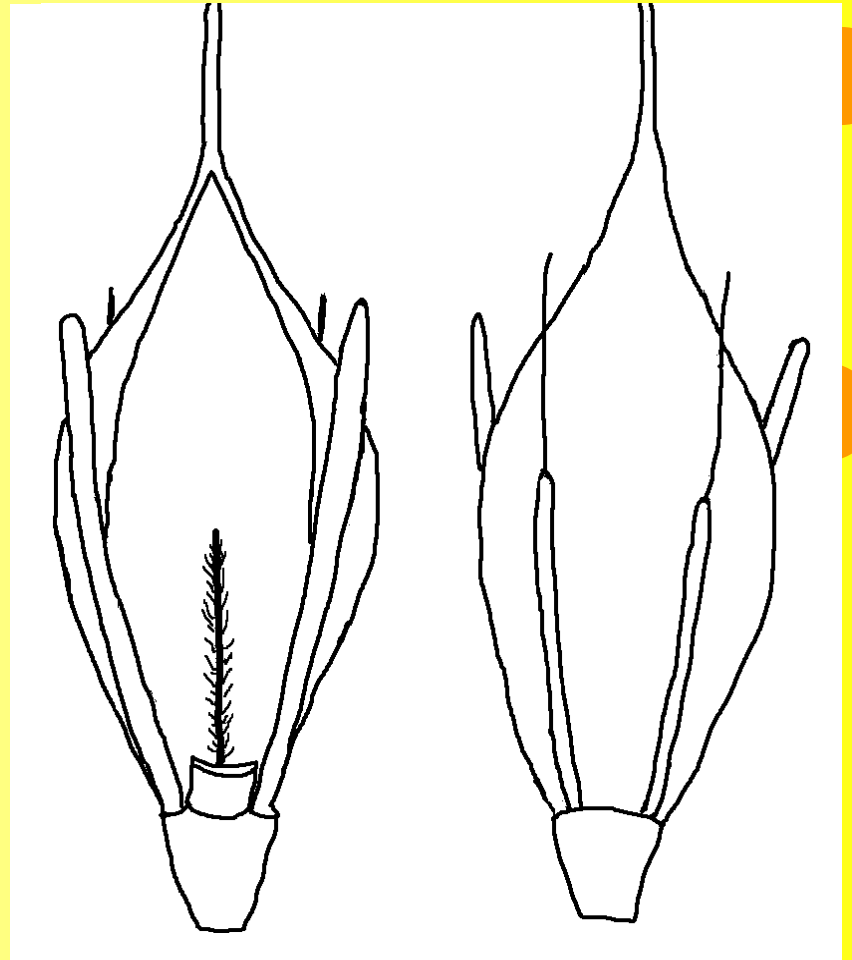

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

víceřadý

dvouřadý

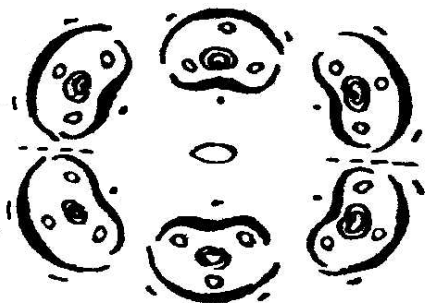

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

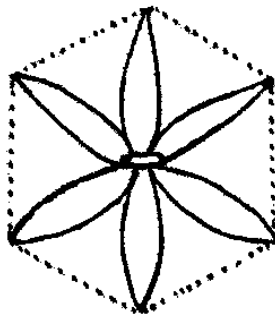
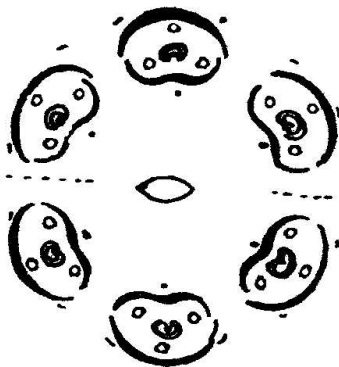
postavení klásků

j. o. conv. víceřadý

var. čtyřhranný

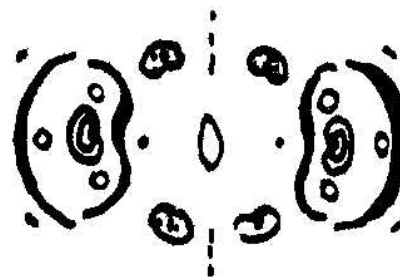

var. šestihranný

j. o. conv. dvouřadý

var. níčí

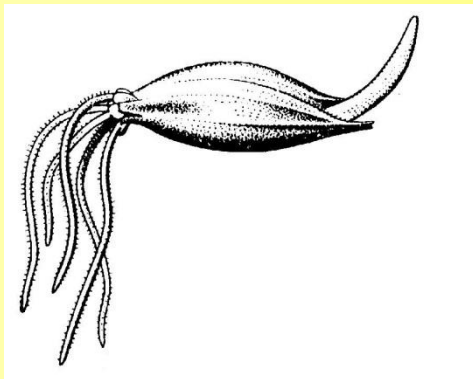
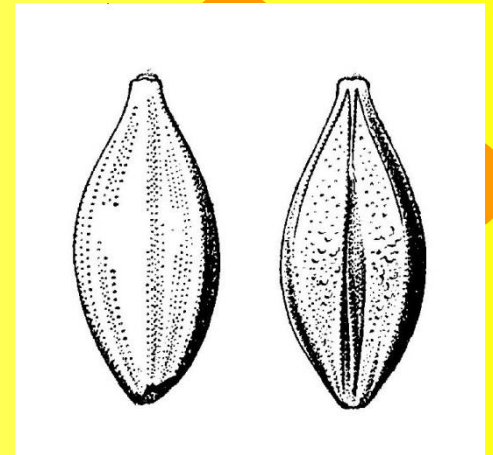

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

Obilky jsou kosočtverečné, na obou koncích ze hřbetu zploštělé, okoralé = pluchaté

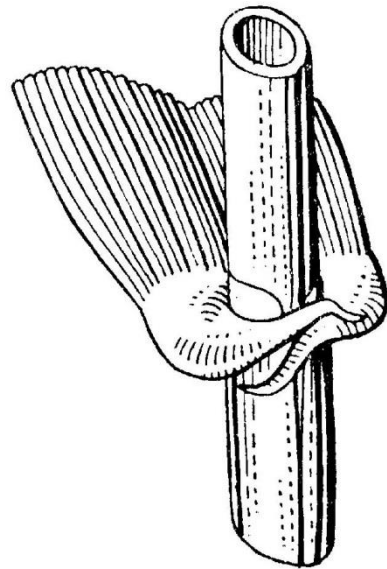
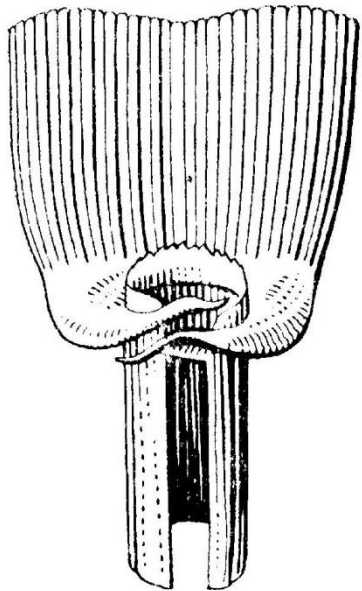
Klíčí 5-8 zárodečnými kořeny

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

Listy mají silně vyvinutá
chrupavčitá ouška, jazýček je
pilovitý

Ječmen obecný (*Hordeum vulgare*)

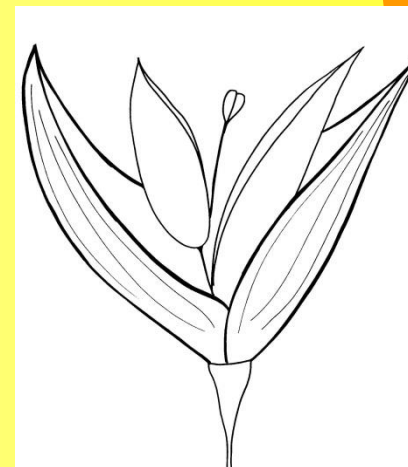

Oves setý (*Avena sativa*)

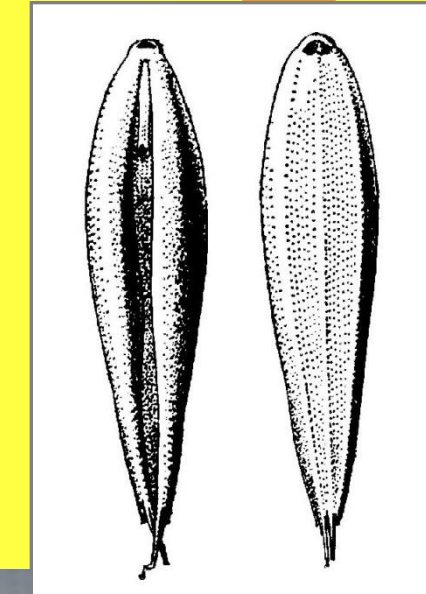
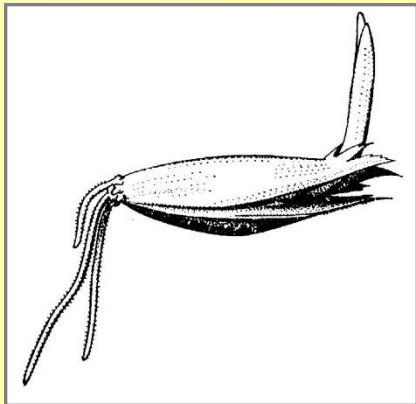
- jařina, v jižnějších zemích ozim
- porost sytě zelený, až 1,5 m vysoký
- lata rozkladitá, tvořena dvoukvětými a vícekvětými klásky, jsou lysé a bez osin

Oves setý (*Avena sativa*)

Obilky jsou pluchaté, podlouhlé,
zašpičatělé

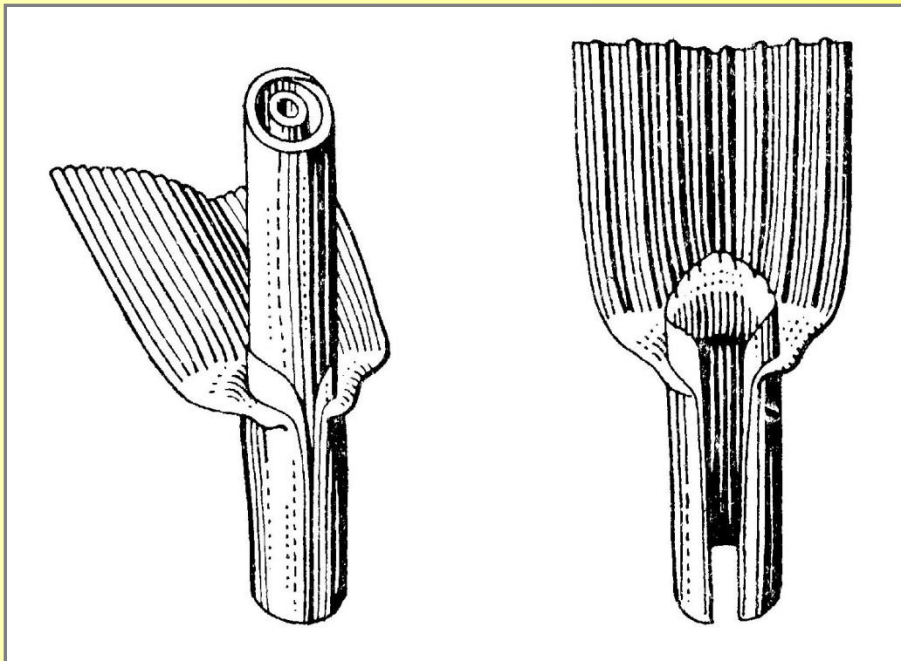
Klíč 3 primárními kořínky

Oves setý (*Avena sativa*)

Listy mají vysoký zašpičatělý jazýček, ouška nejsou vyvinuta

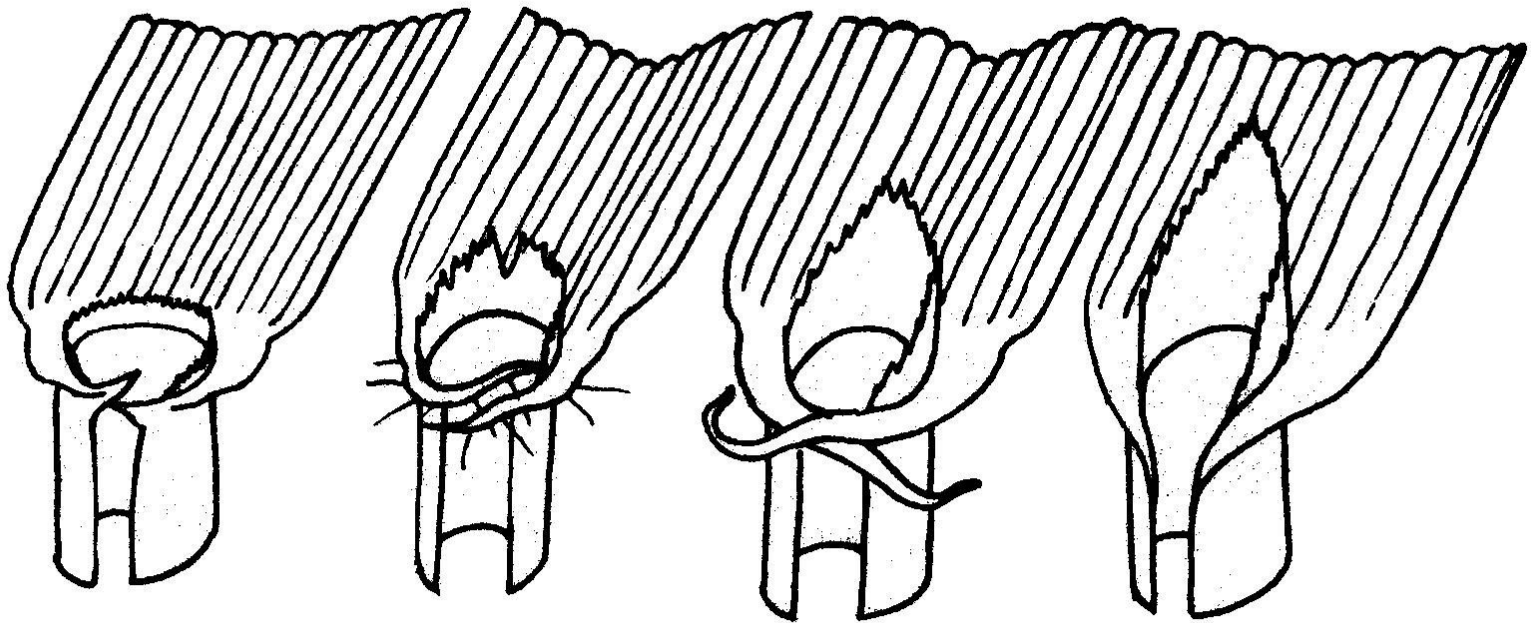
Listy hlavních druhů obilí

žito

pšenice

ječmen

oves

Kukuřice setá (*Zea mays*)

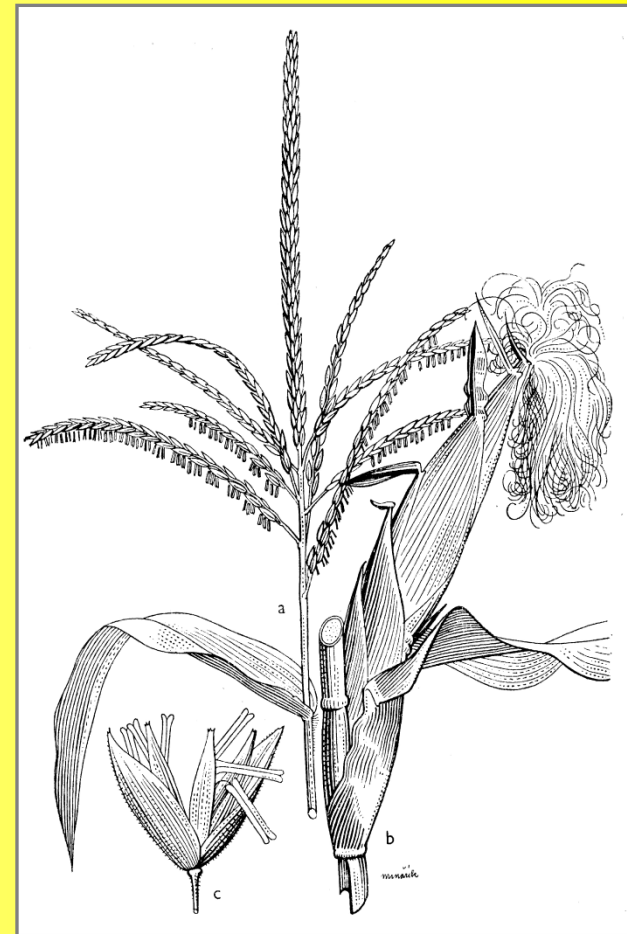
jednoletá statná tráva
plná stébla, široké listy
dosahuje výšky až 3 m.

Z pravidla neodnožuje.

květy jsou 1-pohlavné:

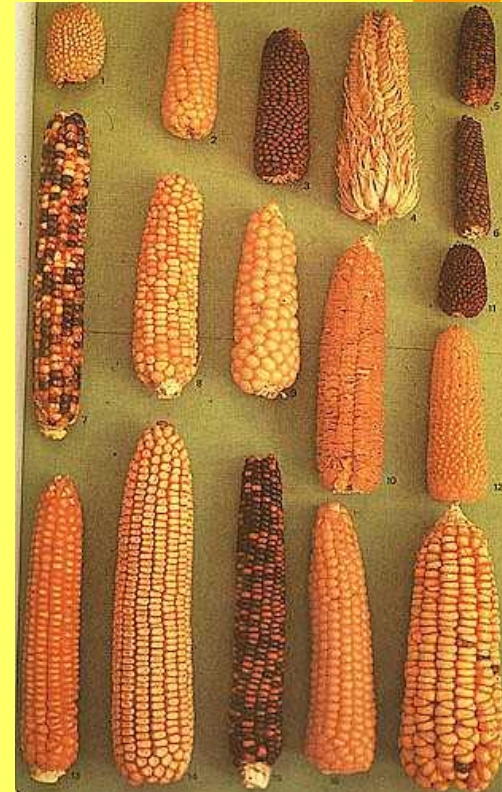
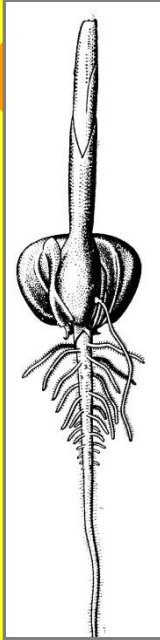
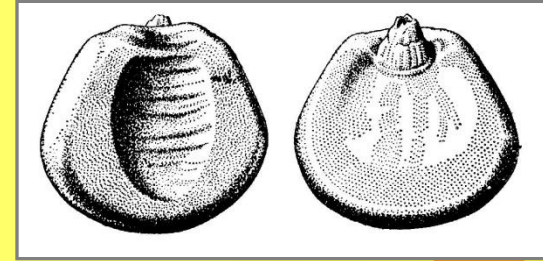
dvojice samčích květů tvoří vrcholovou
latu

samičí květy ve 2-květých kláscích tvoří
válcovité palice vyrůstající z úžlabí listů

Kukuřice setá (*Zea mays*)

Obilka je nahá, lesklá, barvy
bílé, žluté, oranžové, červené
nebo šedé

Kukuřice setá

K. s. convar. tvrdá (obecná)
Z. m. indurata (vulgaris)

K. s. convar. koňský zub
Z. m. indentata (dentiformis)

K. s. convar. pukancová
Z. m. microsperma

K. s. convar. cukrová
Z. m. saccharata

Čirok obecný (*Sorghum bicolor* agg.)

jednoletá statná tráva
plná stébla, široké listy
dosahuje výšky až 4 m.

Vytváří 4- 5 odnoží.

květy jsou oboupohlavné.

Klásky tvoří vrcholovou latu

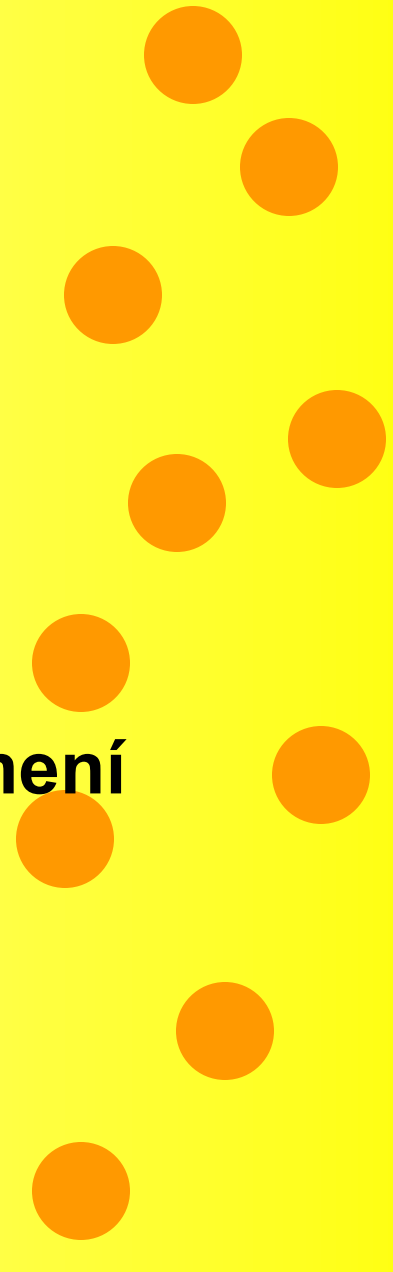

Čirok obecný (*Sorghum bicolor* agg.)

Čirok

- obecný, zrnový (na obilky)
  - sudanský, sudanka
  - cukrový
  - technický (na kartáče, smetáky)
- na zelené krmení

Proso seté

(Panicum miliaceum)

jednoletá obilovina

stéblo válcovité až zploštělé,

vespod chlupaté

listy chlupaté (včetně pochev), s

výraznou střední žilkou; jazýček

krátký, ouška chybějí

květenstvím je bohatá, často

jednostranně převislá lata s tenkými

drsnými větévkami; klásky jednokvěté

Proso seté

(Panicum miliaceum)

Obilka je obvykle kulatá, okoralá
(plucha je tvrdá, bílá, oranžová,
hnědá nebo šedá)

